

שידע על עווננו בשעת ההשקאה. וכתב הנצי"ב (בהדושו לדה"ו) לפי זה אפילו עשה תשובה על עווננו [שנהפך לו זדונו לשוגג] גם כן אין המים בודקים. ודוקא בעבירה זו, אבל בשאר ביאות אסורות מועילה תשובה על הודו, וכן אם בא ביאה אסורה בשוגג — המים בודקים את אשתו. לדברי המשנה—למלך (פ"ב) אפילו היה מזיד בביאת איסור, כל שלא ידע בשעת ההשקאה על עווננו, ששכח — המים בודקים. ג. עוון בניו ובנותיו — כתבו ראשונים, דוקא אם ידע ולא גער בהם. (רמב"ן במדבר ה,יה; תורא"ש. מובא במשל"מ ב,ח. וע' גם בתוס' שבועות ה.).

דף מח

פג. א. מתי בטל השיר מבית המשתאות? אלו שירים מותרים ואלו אסורים?
ב. מתי בטלו אורים ותומים?
ג. מהו אבן שלמה מסע נבנה שנאמר בבנין שלמה?
ד. לשם מה הוצרך השמיר בבנין הבית?
א. משבטלה סנהדרין בטל השיר מבית המשתאות (זקנים משער שבתו — בחורים מנגינתם).
אמר רב: אוזן השומעת זמר — תעקר. אמר רבא: זמר בבית — חורבה בספו.
אמר רב הונא: זמר מושכי הספינות והבקר מותר (שאינו אלא לזירוז המלאכה ושיפורה). של אורגים — אסור (שאינו אלא לשחוק). (רש"י). הערוך גרס 'עבדנין' ופירש מפני שזמר שלהן של גדופין).
אמר רב יוסף: זמר של גברים ונשים עונות — פריצות הוא. נשים מזמרות וגברים עונים — כאש בנעורת. נפקא מינה, לבטל זה מלפני זה (אם אין שומעים לנו לבטל שניהם, נקדים לבטל את זה שהוא כאש בנעורת. רש"י).
אמר רבי יוחנן: כל השותה בארבעה מיני זמר — מביא חמש פורעניות לעולם...
א. גם שירה בפה ללא כלי זמר אסורה (גטין ז). לדעת רוב הפוסקים אינה אסורה אלא במשתה היין. ויש שאסרו שירה בפה אילו שלא על היין. ושיטת התוס' (שם. והובאה ברמ"א) שאפילו שירה בכלי אינה אסורה אלא בבית המשתה, או אף שלא במשתה אם היא נעשית בתמידות, כאותם המלכים שקמים ושוכבים על מיטתם בכלי שיר. יש מי שכתב שאף לשיטה זו בקיבוץ רבים אסור אפילו שלא על היין (עפ"י אג"מ יו"ד ח"ב קלז,ב).
ב. המשנ"ב נקט להחמיר אודות זמר הנשים כשעושות במלאכה. אבל אין בכלל זה שירי ערש שהאם מרדמת בהם את בנה. וכן יש מתירים לשמוע זמר כדי לפקח עצבון וכד'.
ג. שירי שבת והלל לה' מנהג כל ישראל לאמרם בבית חתנים ובבתי משתאות בקול נגינות ובקול שמחה. (עפ"י פוסקים).

ב. שנינו במשנה, משמתו נביאים ראשונים בטלו אורים ותומים. ופירש רב הונא 'נביאים ראשונים' — דוד ושמואל ושלמה. רב נחמן אמר: בימי דוד פעמים עלה בידם פעמים לא עלה. ורב נחמן בר יצחק הסיק: הנביאים הקודמים לחגי זכריה ומלאכי, הם בכלל 'נביאים ראשונים'. [ומשמתו חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקודש מישראל, ואעפ"כ היו משתמשים בבת קול].

ג. והבית בהבנתו אבן שלמה מסע נבנה ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנתו – דברים ככתבם, (לא סיתתוה אלא היא כמו שהסיעה מן ההר). דברי רבי יהודה. רבי נחמיה אומר, אי אפשר לומר כן שהרי נאמר כל אלה אבנים יקרות כמדות גזית מגדרות במגרה, אלא שהיה מתקין מבחוץ ומכניס.

אמר רבי, נראים דברי רבי יהודה באבני מקדש ודברי רבי נחמיה באבני ביתו (של שלמה). הרמב"ם (בית הבחירה א,ח) נקט להלכה כרבי נחמיה לגמרי. ואולם אבני המזבח לא סותרו בברזל כלל לדברי הכל, ככתוב לא תבנה אתהזן גזית... (ע' במפרש תמיד כו:).

ד. לדברי רבי יהודה, השתמשו בשמיר לצורך אבני המקדש, שלא סותרו בכלי ברזל אלא בשמיר. ולדברי רבי נחמיה אבני מקדש סותרו בברזל מבחוץ והשמיר הוצרך לאבני האפור והחשן, לפתח עליהן שמות השבטים, בחקיקה (פתוחי חותם) ללא חסרון (במלואתם. כתאינה זו הנבקעת בימות החמה ואינה חסירה כלום, וכבקעה זו הנבקעת בימות הגשמים ואינה חסירה כלום). הרמב"ם השמיט הלכה זו. ועמד על כך המשנה-למלך (כלי המקדש ט,ז). הרמב"ן מצדד שאבני אפור מסרטים באיזמל, ורק לאבני חושן צריך שמיר.

דפים מח – מט

פד. אלו דברים בטלו ופסקו משחרב בית המקדש?

משחרב בית המקדש; —

בטל השמיר, ונופת צופים [אמר רב: סולת שצפה על גבי נפה ודומה לעיסה שנילושה בדבש ושמן. ולוי אמר: שתי ככרות הנדבקות ב(דפנות) התנור, ותופחות ובאות עד מגיעות זו לזו. ורבי יהושע בן לוי אמר: זה דבש הבא מן הצופים], ופסקו אנשי אמנה מישאל, [אמר רבי יצחק: אלו בני אדם שהם מאמינים בהקב"ה. וכדברי רבי אליעזר הגדול, כל מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר, אינו אלא מקטני אמנה].

העיד רבי יהושע: מיום שחרב בית המקדש אין יום שאין בו קללה. [אמר רבא: בכל יום ויום מרובה קללתו משל חברו], ולא ירד הטל לברכה, וניטל טעם הפירות. רבי יוסי אומר: אף ניטל שומן הפירות. [רבי שמעון בן אלעזר אומר: הטהרה נטלה (את הטעם ו)את הריח, המעשרות נטלו את שומן הדגן. וחכמים אומרים: הזנות והכשפים כילו את הכל].

אמר רב אסי: משחרב מקדש ראשון בטלה שירא פרנדא (= מין משי) וזכוכית לבנה. וכן שנו בבבלייתא. והוסיפו שם בטל רכב ברזל. ויש אומרים אף יין קרוש הבא משניר הדומה כעגולי דבילה. רבי פינחס בן יאיר אומר: משחרב בית המקדש בושו חברים ובני חורין, וחפו ראשם, ונדלדלו אנשי מעשה, וגברו בעלי זרוע ובעלי לשון, ואין דורש (לישראל) ואין מבקש (עליהם רחמים) ואין שואל. על מי לנו להשען — על אבינו שבשמים.

רבי אליעזר הגדול אומר: מיום שחרב בית המקדש החלו החכמים להיות כסופרים (= מלמדי תינוקות), והסופרים כחזנים וחזנים כעם הארץ, ועם הארץ הולך ומדלדל, ואין שואל ואין מבקש. על מי יש להשען — על אבינו שבשמים.